

N°166 - 31 / 01 / 2011

**SOCIAAL-ECONOMISCHE
NIEUWSBRIEF**

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

FINANCIËLE EN ECONOMISCHE CRISIS

De tekortkomingen van het Europees kader wegwerken	3
--	---

EUROPESE UNIE

Welke toekomst voor de sociale dialoog ?	9
--	---

STRUCTUREEL CONCURRENTIEVERMOGEN

De chemische industrie	17
------------------------	----

NIEUWS

Centrale Raad voor het Bedrijfsleven	21
--------------------------------------	----

Europees Economisch en Sociaal Comité	23
---------------------------------------	----

- Stuurgroep: Andy Assez, Kris Degroote, Luc Denayer, Tasso Fachantidis, Ton Harding, Paul Henriet, Jean-Pierre Tillieux, Siska Vandecandelaere
- Redactie: Michèle Pans, Marthe Van Criekeing, Siska Vandecandelaere, Stijn Verhelst
- Redactiesecretariaat: Alain Cabaux
- Vertaling: Bernadette Hamende
- Opmaak: Lut Van Nuffel
- Afterpress: José Marquez Y Sanchez
- Website: www.ccecrb.fgov.be
- Verantwoordelijke uitgever: Ton Harding, Blijde Inkomstlaan 17-21, 1040 Brussel

FINANCIËLE EN ECONOMISCHE CRISIS

De tekortkomingen van het Europese kader wegwerken

Op 6 december 2010 hebben het Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen (EGMONT) en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) een colloquium voor deskundigen georganiseerd met als thema: "De financiële en economische crisis: de tekortkomingen van het Europese kader wegwerken". Hieronder een verslag van dit colloquium.

INLEIDING

De deelnemers die hadden gehoopt dat de financiële en economische crisis in Europa bijna ten einde was, waren na het colloquium een illusie armer. Er staan Europa duidelijk nog stormachtige tijden te wachten. Bovendien is het dringend aan diverse grondige hervormingen toe.

Tijdens het colloquium bleek dat het antwoord van de EU op de crisis in uiteenlopende tempo's vordert. Wat de financiële regulering betreft (zitting 1), gaan de hervormingen gestaag vooruit. Met de hervormingen op het vlak van economische governance (zitting 2) staat de EU minder ver, aangezien de maatregelen nog steeds grotendeels bedoeld zijn om een verdere escalatie van de crisis te voorkomen. Op internationaal niveau (zitting 3) werden al aanzienlijke hervormingen afgesproken, maar is er nog veel werk aan de winkel. Een beter resultaat zou worden bereikt als de EU met een sterkere stem zou kunnen spreken. Dat vooruitzicht ligt zo te zien echter nog veraf, hoewel tijdens de conferentie verschillende mogelijkheden werden besproken om Europa's invloed te versterken. Ten slotte gaf de heer Maystadt (thematoespraak) een ontvullende, maar toch vernieuwende kijk op de hervormingen in Europa.

FINANCIËLE REGULERING, FINANCIËEL TOEZICHT EN CRISISBEHEER IN DE EU

In zijn presentatie stelt de heer Ryan van het DG Interne Markt van de Europese Commissie een voortgangsverslag over de hervormingen van de financiële diensten in de EU voor. De heer Ryan beklemtoont dat een collectief falen aan de basis van de huidige problemen lag. Beleidsmakers, regulators en toezichthouders lieten na lacunes in de regelgeving weg te werken en waren niet in staat de crisis op te merken of te voorkomen. Het gebrek aan internationale samenwerking bood de financiële instellingen de gelegenheid op zoek te gaan naar minder stringente regels en verergerden aldus de situatie. Ook de financiële sector zelf schoot tekort door zijn gebrek aan transparantie en doordat geen schikkingen voor crisisbeheer waren getroffen. Zelfs de burgers hadden boter op het hoofd: zij gingen immers al te veel schulden aan.

De heer Ryan merkt op dat een dergelijk collectief falen een alomvattend antwoord vergt. Hoewel hervormingen vaak complex lijken in de ogen van de publieke opinie, beogen ze wel degelijk de verwezenlijking van vier kerndoelstellingen, die door de heer Ryan worden uiteengezet. De eerste doelstelling bestaat erin de crisispreventie te verbeteren. Een beter financieel toezicht en stabielere financiële markten en instellingen zijn essentiële aspecten van deze hervormingen.

In de toekomst kunnen financiële crisissen echter nooit helemaal worden uitgesloten. Daarom is een hervorming van het crisisbeheer de tweede EU-doelstelling. De Commissie zal in het voorjaar van 2011 een wetgevend voorstel in die zin bekendmaken. Het voorstel zal bestaan in een netwerk van nationale resolutiefondsen die de ordentelijke afbouw van financiële instellingen zouden helpen te financieren.

Een derde hervormingsdoelstelling is erop gericht de informatie over en de transparantie van de financiële sector te verbeteren. Daarbij hoort ook regelgeving met betrekking tot complexe financiële instrumenten, waaronder de afgeleide producten. Voorts zouden sommige financiële producten en investeringsstrategieën die potentieel gevaarlijk worden geacht, op de handelsplaatsen als dusdanig moeten worden aangeduid.

De vierde en laatste hervormingsdoelstelling betreft het consumentenvertrouwen, dat volgens de heer Ryan in ons financiële systeem van vitaal belang is. Op dit vlak gaan de hervormingen over de uit- en ontlenningspraktijken, de beschikbaarheid van een bankrekening en betere informatieverlening over pakketproducten voor retailbeleggingen.

Deze vier doelstellingen zouden een "backoffice" voor de interne markt moeten bieden, die een aanvulling vormt bij het wegnemen van de intracommunautaire handelsbelemmeringen. De EU begon met haar hervormingen in 2007 en zal daar tot ver in 2013 mee doorgaan. Tegen die tijd is het de bedoeling dat de EU over een meer verantwoordelijke financiële sector beschikt, die ten dienste van de reële economie staat.

De heer Shahin Vallée van BNP Paribas Londen, van zijn kant, stelt dat uit de financiële crisis verschillende grote lessen moeten worden getrokken. Een eerste les is dat het financiële systeem een scharnierfunctie in het economische systeem vervult. Daarmee werd vroeger te weinig rekening gehouden. De tweede les is dat de financiële sector zich voortdurend ontwikkelt. Dat zou ook moeten gelden voor de regulering en het toezicht. De derde les is dat noch de financiële instellingen, noch de openbare sector het financiële systeem onder controle hadden.

Volgens de heer Vallée werd voor de crisis onvoldoende rekening gehouden met het systeemrisico. Dit was ten dele te wijten aan het proces van Lamfalussy, dat te veel de focus legde op de afzonderlijke financiële instellingen. De huidige hervorming van het financiële toezicht is een verbetering, maar grote delen ervan moeten nog worden uitgevoerd. Met name het begrip prudentieel macro-economisch risico moet worden omschreven. De heer Vallée vraagt zich af of het prudentiële macro-economische risico louter de som is van individuele risico's, of eerder betrekking heeft op het financiële systeem en de brede macro-economische context.

De heer Vallée vindt dat bij de hervorming van de financiële sector de aandacht in het bijzonder naar drie domeinen zou moeten uitgaan: crisispreventie, crisisbeheer en de resolutie van banken. Wat ten eerste de crisispreventie betreft, is het centrale punt de aanstelling van een overheidsorgaan dat instaat voor de voorkoming van financiële crisissen. Moet deze verantwoordelijkheid worden opgenomen door de toezichthouders, door de nationale banken, door de ministeries van Financiën of door al deze instellingen tegelijk?

Het tweede aandachtspunt (crisisbeheer) doet nog meer problemen rijzen. De Commissie heeft een aantal voorstellen gedaan, maar die blijven onvolledig en voldoen niet, aldus de heer Vallée. Het crisisbeheer moet absoluut beter worden gecoördineerd. Uit de financiële crisis is gebleken dat de huidige maatregelen ongeschikt zijn, aangezien ze hebben geleid tot een nationaal crisisbeheer, ten koste van een Europese aanpak.

Het kader voor de bankenresolutie, ten slotte, blijft een onopgelost vraagstuk. Het 'bail-in-concept', waarbij crediteurs een deel van de herstructureringslast op zich nemen, is een interessant idee, maar is – alweer – niet nauwkeurig genoeg. Bovendien moeten de beleidsbepalers het met elkaar eens raken hoe de financiële sector kan bijdragen aan de financiering van een bankenfaillissement. De heer Vallée merkt op dat een bankentaks het overwegen waard is.

HOE NIEUWE CRISSEN VERMIJDEN EN BOUWEN AAN CONVERGENTIE?

Mevrouw Odile Renaud-Basso van het kabinet van Voorzitter Herman Van Rompuy stelt haar ideeën over de oorsprong van de openbareschuldcrisis in de eurozone en over de EU-reactie daarop voor. Ze beweert dat de EU door de feiten werd overrompeld. Tot voor kort werd de euro beschouwd als een beschermingsfactor. Toen de financiële crisis echter uitmondde in een crisis van de soevereine schuld, werd het voor de beleggers duidelijk dat de EU niet over gepaste regels beschikte om de buitensporige overheidsschuld en de te grote macro-economische verschillen aan te pakken. Er was niet voor een steunmechanisme gezorgd. Een reactie werd zelfs nog bemoeilijkt door de no-bailout-clausule. Ondanks deze moeilijke configuratie is de EU er toch in geslaagd een antwoord te bieden op de crisis, hoewel bijkomende inspanningen noodzakelijk waren.

Om dit probleem aan te pakken, is een hervorming van het economische bestuur van de EU vereist. Die hervorming bestaat uit vier krachtlijnen, aldus mevr. Mrs Renaud-Basso. Een eerste hervormingsgebied is het Stabiliteitspact, waarvan het sanctiemechanisme moet worden versterkt. Zowel in het preventieve als in het correctieve stadium zijn trapsgewijze sancties nodig, zo verklaart ze.

Macro-economisch toezicht is de tweede krachtlijn van de hervormingen. Mevr. Renaud-Basso pleit voor een bordtabel die indicatoren van macro-economische prestaties zou bevatten, waarbij bijzondere aandacht zou uitgaan naar het concurrentievermogen. Indien een land nalaat zijn gebrek aan concurrentievermogen aan te pakken, zouden er sancties kunnen volgen. Mevr. Renaud-Basso erkent dat macro-economisch toezicht moeilijker is dan toezicht op de begrotingen, maar is van oordeel dat maatregelen op dit vlak noodzakelijk zijn.

Een derde hervormingskrachtlijn betreft de nationale begrotingsregels. De lidstaten moeten het volgens mevr. Renaud-Basso absoluut eens raken over een pakket van nationale begrotingsregels, waaronder betrouwbare statistieken, een meerjarenkader en onafhankelijke standpunten over de nationale begroting.

De laatste krachtlijn van de hervorming heeft betrekking op het crisisbeheer. Op dat vlak zou een permanent wettelijk kader, dat zo nodig voor noodhulp kan zorgen, moeten worden ingevoerd. De flankerende begrotingsmaatregelen en de implicatie van de obligatiehouders zou afhankelijk moeten zijn van het feit of een land al dan niet met een liquiditeitsprobleem kampt of – erger nog – op langere termijn niet in staat is opnieuw een beheersbaar schuldenpeil te bereiken.

Sommigen stellen verdergaande en federaliserende maatregelen voor, maar het is maar de vraag of die haalbaar zijn. Volgens mevr. Renaud-Basso is het beter te focussen op hetgeen nu kan worden gerealiseerd. De situatie blijft broos, waardoor snelle hervormingen van het grootste belang zijn.

In het verlengde van de opmerkingen van mevr. Renaud-Basso verklaart de heer Pisani-Ferry, directeur van Bruegel, dat de nervositeit van de financiële markten een groot probleem is. De financiële markten betwijfelen of de EU en haar lidstaten in staat zullen zijn de crisis achter zich te laten. In wezen kwam de geloofwaardigheid van de eurozone op de helling te staan. In zijn presentatie behandelt de heer

Pisani-Ferry de redenen voor deze nervositeit op de markten en zet hij uiteen hoe hiermee moet worden omgegaan.

Een eerste reden voor de zenuwachtigheid van de markten is de perceptie als zou het besluitvormingskader van de EU niet voldoen om de crisis aan te pakken. De heer Pisani-Ferry merkt op dat de EU niet goed met crisissen omgaat. Niettemin is uit de reactie tot nog toe gebleken dat de EU toch in staat is moeilijke maar evenwichtige beslissingen te nemen wanneer de situatie dat vereist.

Een andere reden waarom de beleggers twijfelen, is het wijdverspreide idee dat de eurozone gepaard moet gaan met een budgettaire unie. De heer Pisani-Ferry is van oordeel dat dit een dwaling is. Een budgettaire unie is volgens hem noch onontbeerlijk, noch haalbaar. Er moeten andere manieren worden overwogen om een en ander bij te sturen, maar die mogen niet in loutere transfers uitmonden. Europese obligaties zouden een stap vooruit kunnen betekenen.

Een laatste reden voor zenuwachtigheid op de markten vloeit voort uit de vrees dat landen niet langer in staat zullen zijn hun begrotingsproblemen op te lossen of hun concurrentiepositie opnieuw op peil te brengen. De heer Pisani-Ferry betwijfelt of het Ierse hervormingsprogramma een succes kan worden. Dat programma legt volgens hem een te zware last op de schouders van de Ierse bevolking. Het herstel van het concurrentievermogen in de landen aan de rand van de eurozone mag niet worden gezien als een zaak die enkel van belang is voor die landen zelf, maar moet als een gemeenschappelijk probleem voor de eurozone in zijn geheel worden beschouwd. We moeten manieren vinden om buitenlandse directe investeringen naar die landen te loodsen. Bovendien merkt de heer Pisani-Ferry op dat intensiever gebruik moet worden gemaakt van de structuurfondsen. Nu blijven grote delen van deze fondsen onbenut omdat een cofinanciering door lidstaten vereist is.

Tot besluit stelt de heer Pisani-Ferry dat de EU-leiders pas opnieuw de touwtjes in handen kunnen nemen als eerst stevig komaf wordt gemaakt met de twijfels van de beleggers over de leefbaarheid van de eurozone. Alleen zo zal het mogelijk zijn de schuldencrisis in de eurozone op te lossen.

NAAR EEN BETER GEÛRDINEERDE EU-VERTEGENWOORDIGING?

De heer Stéphane Rottier van de Nationale Bank van België stelt dat op mondiaal niveau een sterker geconcentreerde agenda nodig is. Hij vindt dat niet alle financiële regels wereldwijd moeten gelden. Bovendien maken de mondialisering van de financiële sector en de verschillende punten van zorg van de landen wereldwijde overeenkomsten alsmat moeilijker haalbaar. Daarom moeten mondiale besprekingen worden toegespitst op mondiale problemen. Andere problemen kunnen op regionaal of op nationaal niveau worden aangepakt.

Financiële monitoring en de infrastructuur van de kapitaalmarkten zijn essentiële mondiale thema's. Daartoe behoren ook overeenkomsten over de verrekening van complexe financiële producten, kredietratingbureaus en effecten. De heer Rottier is van oordeel dat voor de implementering van dergelijke mondiale akkoorden zoveel mogelijk een beroep moet worden gedaan op internationale instellingen als het IMF.

Om brede internationale overeenkomsten te kunnen sluiten, zal leiderschap nodig zijn. De heer Rottier merkt op dat de EU, gelet op de internationale context, deze leidersrol op zich moet nemen. Zo niet, dan zal ze haar internationale doelstellingen niet bereiken. EU-leiderschap zal ingrijpende interne veranderingen vergen. De EU moet absoluut haar interne verdeeldheid overwinnen en tegelijk ook een meer eengemaakte vertegenwoordiging tot stand brengen. Ideaal gesproken zou dit in één enkele EU-vertegenwoordiging moeten resulteren.

De heer Rottier stelt een ambitieuze maar haalbare weg vooruit voor. Hij waarschuwt dat het beter is geen kleine stappen te zetten, aangezien die zouden kunnen leiden tot permanente, onvolmaakte resultaten. In de plaats daarvan pleit hij voor een ware big bang. De eengemaakte vertegenwoordiging van de EU bij de Wereldhandelsorganisatie kan hierbij tot voorbeeld strekken. Het voorzitterschap van de EU – bij voorkeur het permanente voorzitterschap – zou een grotere rol moeten spelen in de G-20. Voorts pleit hij voor een onafhankelijk orgaan dat de EU binnen het IMF zou vertegenwoordigen. De Commissie zou de EU kunnen vertegenwoordigen in de Wereldbank. Hoe dan ook, indien de EU haar doelstellingen wilt bereiken, dan moeten de staatshoofden en regeringsleiders nauwer worden betrokken bij de vaststelling en de coördinatie van de stem van de EU naar de buitenwereld toe. Alleen op die manier kan de EU op het internationale forum meer invloed krijgen.

THEMATOESPRAAK VAN DE HEER PHILIPPE MAYSTADT

De heer Maystadt, Voorzitter van de Europese Investeringsbank begint zijn thematoespraak met de stelling dat bondskanselier Merkel gelijk had een permanent crisismechanisme te eisen. Zo'n mechanisme biedt een wettelijke basis, die de twijfels in Duitsland met betrekking tot de wettelijke haalbaarheid van financiële steun aan andere landen van de eurozone zou moeten wegnemen. Bovendien zou de potentiële participatie van particuliere beleggers een positieve en normale ontwikkeling zijn. Het grootste probleem is dat het permanente mechanisme voor crisisbeheer d.m.v. een wijziging van het Verdrag zal moeten worden geïmplementeerd. Dat is een hachelijke onderneming.

De heer Maystadt vervolgt zijn toespraak met een bespreking van de toegenomen aandacht voor de overheidsschuld. Het belangrijkste probleem bestaat erin werkbare maar zinvolle regels uit te vaardigen. Dit probleem sleept al aan sinds de onderhandelingen die hebben geleid tot het Verdrag van Maastricht. Bij de start van die onderhandelingen waren de voorgestelde bewoordingen inzake schulden en tekorten dezelfde. Die werden evenwel niet gehandhaafd. In de plaats daarvan legt het Verdrag een maximaal schuldenpeil van 60% op, tenzij de schulden "in een bevredigend tempo" teruglopen. Tot op heden werden deze woorden nooit nader omschreven. De Commissie stelde onlangs voor dat de lidstaten hun deel van de schuld dat meer dan 60% van het bbp bedroeg jaarlijks met 1/20ste zouden terugdringen. Zoals de heer Maystadt aantoonde, zou dat enorme inspanningen vergen vanwege landen met een zeer hoge schuldgraad, in het bijzonder vanwege Griekenland. Hij pleit voor nauwkeurige, maar redelijkere doelstellingen. Om hoge schuld cijfers omlaag te krijgen, zijn aanhoudende inspanningen op lange termijn nodig. Het voorstel van de Commissie zou dergelijke inspanningen uiterst moeilijk kunnen maken, aldus de heer Maystadt.

De loutere schuldgraad is niet het enige probleem. Er moet absoluut worden vermeden dat de regels over de schuld een procyclisch karakter hebben, omdat dat de problemen alleen maar zou verergeren. Voorts is ook de schuldenstructuur van belang. Kortetermijnschulden mogen dan minder duur zijn, ze kunnen evengoed problemen veroorzaken aangezien ze een voortdurende herfinanciering van de schuld vergen.

De heer Maystadt juicht de voorgestelde hervorming van de procedure bij buitensporige tekorten toe. Hij is meer bepaald ingenomen met het idee van een gewijzigde stemming bij gekwalificeerde meerderheid. De kracht van een procedure en, meer bepaald, van een sanctie ligt grotendeels in de waarschijnlijkheid dat ze zal worden toegepast. De heer Maystadt is van oordeel dat de kracht van om het even welk sanctiemechanisme zou worden uitgehold indien ministers van Financiën zelf mochten beslissen over het al dan niet opleggen van sancties.

SLOTWOORD VAN ETIENNE DAVIGNON, VOORZITTER VAN EGMONT

Ter afsluiting van de zitting onderstreept burggraaf Davignon dat de Europese maatregelen die werden genomen aanzienlijk zijn, wat de financiële markten daarvan ook mogen denken. Deze onmiddellijke reactie van de markten vormt een grote nieuwe uitdaging. In zekere zin komt ze neer op een overcompensatie voor het gebrek aan reactie van de markten tijdens de eerste tien jaar van de euro. Bovendien wordt het probleem nog verergerd doordat sommigen zich ongemakkelijk voelen bij de gemeenschappelijke munt.

Volgens burggraaf Davignon kan de crisis maar worden overwonnen als de focus wordt gelegd op de cruciale problemen en als de beleidsmakers klaarheid scheppen over hun intenties. De focus leggen op wat cruciaal is, impliceert het maken van beleidskeuzen. Duidelijke communicatie ten overstaan van het publiek over de manier waarop de EU haar doelstellingen wilt bereiken en over de acties die ze onderneemt, zal het vertrouwen van beleggers en van het grote publiek doen toenemen. De EU-leiders staan niet voor een gemakkelijke opdracht, maar als we de storm niet doorstaan, worden de forse voordelen van de euro die we voor de crisis hebben ondervonden te niet gedaan.

EUROPESE UNIE

Welke toekomst voor de sociale dialoog?

Op 22 oktober 2010 hebben de Nationale Arbeidsraad en de Europese denktank "Pour la solidarité" met de steun van het Belgische Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie een colloquium georganiseerd over inclusieve arbeidsmarkten. Dit zijn arbeidsmarkten die alle personen op arbeidsleeftijd de mogelijkheid geven een bezoldigde baan uit te oefenen, hen daartoe aanmoedigen en daarvoor een kader bieden. Tijdens dat colloquium heeft de heer Jean Degimbe, eredirecteur-generaal van het DG Werkgelegenheid, Sociale zaken en Inclusie van de Europese Commissie, toelichting verschaft bij het Kaderakkoord over inclusieve arbeidsmarkten dat de Europese sociale gesprekspartners¹ op 25 maart 2010 hebben gesloten. Dat akkoord is zowel bestemd voor personen die moeilijkheden ondervinden om zich (opnieuw) op de arbeidsmarkt te begeven als voor werknemers die hun job dreigen te verliezen. Het is een autonoom initiatief en is het resultaat van onderhandelingen tussen de Europese sociale gesprekspartners in het kader van hun werkprogramma's rond sociale dialoog 2006-2008 en 2009-2010. Het akkoord heeft drie doelstellingen: primo, aandacht besteden aan de aspecten "toegang, terugkeer, handhaving en ontplooiing" om de volledige integratie van de betrokken personen op de arbeidsmarkt mogelijk te maken; secundo, de werkgevers, de werknemers en hun vertegenwoordigers meer sensibiliseren en hun een beter begrip en een grotere kennis geven van de voordelen van inclusieve arbeidsmarkten; tertio, de werknemers, de werkgevers en hun vertegenwoordigers op alle niveaus een pragmatisch kader aanreiken om de belemmeringen voor de oprichting van inclusieve arbeidsmarkten te identificeren en oplossingen te bieden. Om de reflectie over deze thematiek aan te zwengelen geeft het secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven het woord aan de heer Degimbe.

INTERVIEW MET DE HEER DEGIMBE

Om de wordingsgeschiedenis van de sociale dialoog te schetsen, moet 50 jaar Europese Gemeenschap worden overlopen. Is dat ook het geval voor het Kaderakkoord over inclusieve arbeidsmarkten van 25 maart 2010?

Jean Degimbe (J.D.): *Het Kaderakkoord van 25 maart 2010 is het resultaat van een zeer lang rijpingsproces bij de sociale gesprekspartners en de Europese Commissie. Dat proces werd in gang gezet vanaf de oprichting van Europa met Jean Monnet in 1953.*

Kunt u ons geheugen oprispen en uitleggen wat de Hoge Autoriteit van de EGKS, de voorganger van de Europese Commissie, eigenlijk was?

J. D.: *Op 18 april 1951 hebben België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (het EGKS-verdrag) ondertekend. Dit verdrag had tot doel om, dankzij een gemeenschappelijke markt voor kolen en staal, bij te dragen tot de economische groei, de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de verbetering van het levenspeil. Het stelde de Hoge Autoriteit in, die in 1965 met de commissies van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en van Euratom samensmolt tot één enkele Europese Commissie, die in*

¹ Het gaat om: het EVV, Europees Verbond van Vakverenigingen; BusinessEurope; UEAPME, European Association of Craft, Small and Medium-sized Enterprises; CEEP, European Centre of Employers and Enterprises providing public services.

Brussel werd gevestigd, terwijl de Hoge Autoriteit zich in Luxemburg bevond. De Hoge Autoriteit was het supranationaal uitvoerend college van de EGKS dat moest toezien op de verwezenlijking van de doelstellingen uit het EGKS-verdrag en moest handelen in het algemeen belang van de Gemeenschap. Het ging om een volwaardige supranationale instantie met beslissingsbevoegdheid: haar beslissingen op het vlak van kolen en staal hadden een bindende waarde voor de lidstaten.

DE HOGE AUTORITEIT VAN DE EGKS EN DE SOCIALE DIALOOG

Wat was de link tussen de Hoge Autoriteit van de EGKS en de sociale dialoog?

J.D.: Het EGKS-verdrag, verdienste van Robert Schuman en Jean Monnet, bracht een zeer gestructureerde sociale dialoog tot stand in de sectoren kolen en staal, die destijds de twee steunpilaren van de industrie in de lidstaten van de EGKS waren. De belangrijkste dialooginstantie was het raadgevend comité, dat een zeer grote invloed had op de beleidsbeslissingen van de Europese Commissie op het vlak van de arbeidsmarkt of de gemeenschappelijke markt voor kolen en staal. In het raadgevend comité kwamen de sociale gesprekspartners en de leden van de Hoge autoriteit elke maand samen om te debatteren over de beslissingen die de Hoge Autoriteit ging nemen. Alle vergaderingen van het comité werden voorbereid door gespecialiseerde commissies met een gemengde samenstelling (m.a.w. met vertegenwoordigers van vakbonden en werkgevers).

Er bestond ook een raadgevend comité gezondheid en veiligheid (waarin de nationale ambtenaren, de vakbonden en de werkgeversvertegenwoordigers van de zes lidstaten² van de EGKS zitting hadden) waarin werd onderhandeld en beslist over de gezondheids- en veiligheidsregels die in de sectoren kolen en staal moesten worden nageleefd.

Ten slotte werd, na de mijnramp van Marcinelle in 1956, het Permanent orgaan voor de veiligheid in de steenkoolmijnen opgericht met als opdracht de veiligheidsregels voor de steenkoolmijnen vast te leggen.

Binnen de EGKS had dus een permanente sociale dialoog plaats die een reële invloed had op de beslissingen van de Hoge Autoriteit.

ORIGINELE EXPERIMENTEN

Kunt u iets zeggen over de originele experimenten op het vlak van de sociale dialoog in de periode 1967-1985?

J.D.: Vooreerst waren er de diners van Raymond Barre, vice-voorzitter van de Europese Commissie na de fusie van de drie Europese uitvoerende organen (de Hoge Autoriteit van de EGKS, de Commissie van de EEG en de Commissie van Euratom). Twee keer per jaar bracht Raymond Barre de leiders van het EVV en van UNICE (het huidige BusinessEurope) samen. Hij legde hun zijn denkplaatjes betreffende de economische situatie van de Gemeenschap voor alsook de voorstellen die hij in de volgende zes maanden wilde indienen. Tijdens deze ontmoetingen had een echte dialoog plaats in een atmosfeer die bevorderend was voor het denkwerk over het economisch beleid dat de Europese Commissie in de maanden daarna zou uittekenen.

Een tweede experiment was dat van Pierre Bérégovoy, Frans minister van Arbeid en voorzitter van de Raad van ministers van Sociale zaken tijdens het Franse voorzitterschap. Na drie vergaderingen, die interessante conclusies opleverden, was het experiment ten einde omdat het beperkt was tot de zes maanden dat een voorzitterschap van de Raad duurde en andere ministers niet dezelfde belangstelling voor de sociale dialoog hadden. Dit experiment bewees dat een duurzaam systeem van onderhandelingen moest worden uitgedacht.

Vervolgens hadden in de periode 1970-1978 tripartiete conferenties plaats waarop de ministers van Arbeid en Economie, de vakbonden en de werkgevers diverse thema's behandelden. Het waren interessante discussies die evenwel geen werkbare voorstellen opleverden. Op een bepaald ogenblik wilde het Europees Verbond van Vakverenigingen niet langer aan deze vergaderingen deelnemen omdat het de indruk had zich te engageren in een proces van zuiver formele discussies zonder concrete besluiten, terwijl het een echte dialoog wilde.

DE BELANGRIJKSTE DOELSTELLING VAN DE SOCIALE DIALOOG

In de periode 1985-1987 had de sociale dialoog als hoofddoel gemeenschappelijke adviezen te formuleren. In welke richting hebben de verschillende zienswijzen zich in deze periode ontwikkeld? Waarom heerste er aanvankelijk een groot wantrouwen onder de sociale gesprekspartners? In welke zin is de sfeer nadien veranderd?

J.D.: De secretariaten-generaal van EVV, UNICE en CEEP mochten elkaar dan goed kennen, dit was niet het geval voor hun opdrachtgevers. Ze hadden op het niveau van de Europese Gemeenschap nooit moeten samenwerken om gemeenschappelijke standpunten af te bakenen. Elke speler had zijn eigen a priori's over de wil om te slagen en over de manier waarop. Men wantrouwde de formuleringen van "de andere partij". Men zocht er verborgen bedoelingen achter. Men moest ook wennen aan de manier waarop de ene of de andere zijn argumenten naar voren schoof.

Bovendien wilden sommige werkgeversorganisaties niet dat hun vertegenwoordiger zich te snel of te ver engageerde. Stilaan ontstond evenwel meer vertrouwen doordat de actoren elkaar leerden kennen en respecteerden, door de gesprekken in de wandelgangen, dankzij de gezamenlijke maaltijden en door de belangrijke rol van "go-between" die de Commissie vervulde. Als men het niet eens was, wist men heel goed waarom, wat het bij de opstelling van gemeenschappelijke adviezen gemakkelijker maakte compromissen te sluiten.

De richtlijnen inzake gezondheid en veiligheid die de Europese akte van 1987 mogelijk maakte, werden aangenomen door de Europese Raad zonder de sociale gesprekspartners te consulteren. Hoe kwam dat?

J.D.: Met uitzondering van een vrij informele raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité bevatte het Verdrag geen inspraakprocedure voor de sociale gesprekspartners. Er was dus duidelijk nood aan een gestructureerde sociale dialoog.

JACQUES DELORS VOORSTANDER VAN DE SOCIALE DIALOOG

Om welke redenen was Jacques Delors, de toenmalige voorzitter van de Europese Commissie, overtuigd van het belang van een sociale dialoog?

J. D.: Al van bij zijn benoeming tot voorzitter van de Europese Commissie in juni 1984 wilde Jacques Delors een vergadering met de sociale gesprekspartners beleggen. Tijdens de eerste ontmoeting, in januari 1985, vroeg Delors hun de handen in elkaar te slaan met het oog op de volgende fase in de Europese opbouw en op het niveau van de Europese Gemeenschap een dialoog aan te gaan over thema's van communautair belang, wat uitmondde in gemeenschappelijke adviezen. De tweede vergadering, op 12 november 1985, beëindigde hij met de wens dat twee gemengde werkgroepen (bestaande uit werkgevers en vakbonden) zouden worden opgericht: een groep die zich zou buigen over de ontwikkeling van de economie en van de werkgelegenheid en een andere groep die de technologische evolutie zou volgen.

Tijdens zijn tweede mandaat van voorzitter van de Europese Commissie verkreeg Jacques Delors de oprichting van een stuurgroep, die werd voorgezeten door mw. Papandreu (Europees Commissaris voor Werkgelegenheid en Sociale zaken) en waar de voorzitters en secretarissen-generaal van de vakbonds- en werkgeversorganisaties deel van uitmaakten. Deze stuurgroep had als opdracht twee thema's te behandelen: onderwijs/opleiding en de vooruitzichten van de Europese arbeidsmarkt.

DE SOCIALE DIALOOG HEEFT EEN NIEUWE ADEM NODIG

In de periode voor de ondertekening van het verdrag van Maastricht (op 7 februari 1992) rees de belangrijke vraag hoe de sociale dialoog vanuit een nieuwe invalshoek kon worden benaderd. Waarom was dit nodig en voor welke benadering werd uiteindelijk gekozen?

J.D.: In mijn contacten met de sociale gesprekspartners voelde ik enig onbehagen naarmate de Commissie meer voorstellen – m.n. voor richtlijnen – indiende, o.m. op het vlak van de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, een domein waarin overeenkomstig de Europese Akte beslissingen met gekwalificeerde meerderheid van stemmen konden worden genomen. Bovendien was het een materie waarin de sociale partners actief op nationaal niveau intervenieerden in diverse lidstaten van het Europa met 12.

Voorts namen de staatshoofden en de regeringsleiders van 11 lidstaten van de EU (Groot-Brittannië onthield zich) op 9 december 1989, op de top van Straatsburg, het Handvest van de sociale grondrechten van de werknemers aan. Dat handvest bevatte 42 voorstellen die de Commissie ten uitvoer moest leggen. Het werd opgesteld door een werkgroep die ik voorzat en het werd voorgelegd aan de Commissie zonder contact met de sociale gesprekspartners, die zich uitgesloten voelden.

Een belangrijk gegeven in de reflectie over de ontwikkeling van de sociale dialoog was volgens mij de organisatie van een colloquium ter ere van Jacques Delors – in 1991 in Maastricht – over de problematiek van de subsidiariteit. Tijdens dat colloquium heb ik een rapport over het thema "sociale dimensie van de interne markt en subsidiariteit" voorgesteld. Dat rapport had betrekking op de contractuele autonomie van de sociale gesprekspartners in de Europese Gemeenschap (een rechtsgemeenschap). De centrale vraag in het rapport was de volgende: welke plaats kunnen of moeten overeenkomsten krijgen t.a.v. de wetgeving. De belangrijkste conclusie van het rapport was dat het grootste probleem i.v.m. de subsidiariteit op sociaal vlak niet zozeer lag in het vinden van een evenwicht tussen de bevoegdheden van de Europese Gemeenschap en die van de lidstaten, maar eerder in de relatie tussen overeenkomsten

en wetten die geleidelijk op Europees niveau moest worden gedefinieerd. Ambassadeur Rutten (Nederland) onderstreepte dat het rapport dat ik had voorgesteld interessante discussiemogelijkheden bood die het subsidiariteitsvraagstuk een andere dimensie gaven.

Kort voordat het Verdrag van Maastricht werd voltooid, vroeg Jacques Delors aan de intergouvernementele conferentie twee artikelen blanco te laten voor de definiëring van een methode van Europese sociale dialoog door de sociale gesprekspartners. Tijdens haar vergadering van 23 januari 1991 besloot de al genoemde stuurgroep onder het voorzitterschap van mevrouw Papandreu een werkgroep op te richten met een zeer ruim mandaat (wat betekende dat de leden ter plaatse konden beslissen zonder voortdurend hun instanties te moeten raadplegen). De opdracht van deze werkgroep bestond erin te bestuderen hoe een institutioneel kader voor de sociale dialoog kon worden uitgetekend. Ik zat die werkgroep voor en het moet gezegd dat de secretarissen-generaal van de werkgevers- en de vakbondsorganisaties die er deel van uitmaakten de vergaderingen samen met de Europese Commissie zorgvuldig voorbereidden en een zeer belangrijk persoonlijk engagement aangingen bij de opstelling van de teksten. Op 31 oktober 1991 werd een akkoord bereikt over een tekst voor een nieuw artikel van het Verdrag (art. 108 in die tijd). De drie secretarissen-generaal ondertekenden daarop een brief die aan de Nederlandse zittende voorzitter van de Raad van ministers, de heer Lubbers, werd gestuurd. Die brief was het resultaat van tien maanden onderhandelen.

In de materies die in de artikelen 108 en volgende van het Verdrag van Maastricht zijn opgenomen, worden de sociale gesprekspartners door de Commissie geraadpleegd over voorstellen op sociaal vlak. Ze kunnen ervoor kiezen een akkoord te sluiten dat de Raad van ministers zal bevestigen en in een richtlijn zal omzetten. Ze kunnen ook opteren voor autonome akkoorden die de sociale gesprekspartners zelf op wereldvlak ten uitvoer zullen leggen.

DE MEERWAARDE VAN DE SOCIALE DIALOOG

Wat is volgens u de meerwaarde van de sociale dialoog om vooruitgang te boeken op sociaal vlak?

J.D.: Eerst is er de kwaliteit van de teksten die de sociale gesprekspartners samen opstellen op het vlak van het sociaal beleid, zoals dit gebeurt in adviesraden als de NAR en de CRB. Deze kwaliteit is voor een groot deel te danken aan het feit dat de sociale gesprekspartners de vraagstukken die ze behandelen grondig kennen en er ervaring mee hebben "in het veld". Voor henzelf en hun organisatie zijn dit dagelijkse werkzaamheden. Ambtenaren, die weliswaar technisch zeer bekwaam zijn, hebben deze veldervaring niet. Dit is ook de reden waarom in tal van lidstaten nationale arbeidsraden bestaan die wetgevende bevoegdheden hebben. Men mag bovendien niet vergeten dat een groot aantal akkoorden tussen sociale gesprekspartners (EVV + UNICE) die in het kader van een sociale dialoog werden gesloten, werden omgezet in richtlijnen.

Vervolgens hebben de sociale gesprekspartners een belangrijke rol te vervullen in het communautaire besluitvormingsproces op sociaal gebied. Persoonlijk geloof ik sterk in de sociale dialoog om rechtsinstrumenten te creëren, zonder welke maar weinig vooruitgang kan worden geboekt op sociaal vlak.

Ten slotte werken de sociale gesprekspartners in een context die bevorderlijk is voor de sociale vooruitgang. Men boekt meer en betere resultaten in een context van sociale dialoog dan in een zuiver intergouvernementele context.

Tot besluit van het colloquium over inclusieve arbeidsmarkten heeft Paul Windey, voorzitter van de Nationale Arbeidsraad, onderstreept dat de meerwaarde van de Nationale Arbeidsraad en van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ligt in het feit dat 1) ze tot het besef zijn gekomen dat het besluitvormingsniveau steeds meer naar Europa verschuift; 2) ze samen met de ambtenaren meewerken aan de voorbereiding van beslissingen op Europees niveau; 3) ze een Europa van rechten proberen te creëren in de wetenschap dat het subsidiariteitsbeginsel onverminderd van toepassing blijft; 4) ze zich voor elk dossier en in elke fase afvragen welke specifieke rol ze kunnen spelen naast alle andere actoren die hun zeg hebben in de dossiers waarvoor ze bevoegd zijn. Wat vindt u van deze conclusies?

J.D.: Ik ben het eens met de conclusies van Paul Windey. Ze moeten worden getransponeerd naar het niveau van de Unie.

DE GESCHIEDENIS HERHAALT ZICH

U bent van oordeel dat we aan het einde van een cyclus van sociale dialoog op Europees niveau zijn gekomen. Waarom?

J.D.: Ik heb vrij actief deelgenomen aan de onderhandelingen over akkoorden die op Europees niveau (door EVV, BusinessEurope en CEEP) werden gesloten en ik heb het gevoel dat de interprofessionele sociale dialoog indommelt, terwijl de sectoriële dialoog zeer dynamisch is. Tientallen sectoren brengen de sociale dialoog in praktijk en sluiten akkoorden. De interprofessionele akkoorden hebben een bredere, meer politieke draagwijdte.

Diverse factoren geven me in dat we aan het einde van een cyclus van sociale dialoog op Europees niveau zijn gekomen. Vooreerst is de situatie veel ingewikkelder geworden. Praten met 27 is anders dan praten met 12 of met 15. De overlegtradities verschillen. In diverse landen van de Europese Unie werden de onderhandelingen lange tijd met drie partijen gevoerd. Bovendien kan over minder onderwerpen een akkoord worden bereikt omdat de politieke en de sociale situaties van de 27 lidstaten heterogeen zijn. Ten slotte maakt de Europese Unie nog nauwelijks wetgeving op sociaal gebied (de voorbije tien jaar werden niet veel Europese richtlijnen over sociale materies uitgevaardigd): er is een trend naar meer deregulering en minder regulering.

WELKE TOEKOMST VOOR DE SOCIALE DIALOOG ?

U gelooft sterk in de sociale dialoog om communautaire rechtsinstrumenten te creëren, maar op sociaal vlak wordt ter zake weinig vooruitgang geboekt. Heeft de sociale dialoog op Europees niveau een toekomst in de huidige context van toenemende deregulering?

J.D.: Het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap bepaalt dat de sociale dialoog steunt op voorstellen van de Commissie, op basis waarvan de sociale gesprekspartners deze dialoog aanvatten. Zonder voorstel van de Commissie kunnen dus moeilijk akkoorden worden gesloten.

Volgens u bevat het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie juridische instrumenten in welk kader de sociale gesprekspartners diverse initiatieven kunnen nemen. Over welke juridische instrumenten hebt u het?

J.D.: Ik heb de indruk dat de interprofessionele sociale dialoog veel moeite heeft om zich te ontplooien, terwijl de sectoriële dialoog zeer dynamisch is. Een zeer persoonlijke vraag die ik me stel is of er geen manieren zijn om andere vormen van samenwerking tussen de sociale gesprekspartners mogelijk te

maken. In deze geest lijkt het me nuttig de artikelen van het Handvest van de sociale grondrechten van het Verdrag van Lissabon te analyseren, meer bepaald het hoofdstuk over solidariteit. Dat handvest maakt volwaardig deel uit van het Verdrag en is volgens mij, in het licht van de algemene rechtsbeginselen, een interessante denkpiste. Een mooi onderwerp voor een seminarium...

Het Verdrag van Lissabon, dat op 1 december 2009 in werking is getreden, heeft het initiatiefrecht voor de burger ingevoerd³, op grond waarvan een miljoen burgers van de Europese Unie de Europese Commissie kunnen verzoeken wetgevend op te treden in een welbepaalde materie. Geloof u in dat initiatiefrecht om vooruitgang te boeken op sociaal vlak? Werd al gebruik gemaakt van dat recht en zo ja, in welk domein?

J.D.: Ik constateer alleen dat het mogelijk is. Onlangs kreeg een burgerinitiatief over een ecologisch onderwerp 1 miljoen handtekeningen. En wat is nu 1 miljoen stemmen voor de vakbonden? Maar misschien droom ik iets te veel...

Michèle Pans
(mipa@ccecrb.fgov.be)

³ Als een burgerinitiatief 1 miljoen handtekeningen van Europese burgers krijgt, is de Europese Commissie verplicht om een wetgevend voorstel ter zake op tafel te leggen. Voor elke lidstaat werd een minimum voor het aantal handtekeningen vastgelegd. De wettelijke leeftijd om aan het initiatief deel te nemen is de wettelijke kiesgerechtigde leeftijd. De handtekeningen moeten worden verzameld over een periode van 12 maanden.

STRUCTUREEL CONCURRENTIEVERMOGEN

De chemische industrie

Om meer inzicht te krijgen in de veranderingen in de Belgische economische structuur en in (de bronnen van) het concurrentievermogen van de Belgische bedrijven, ondernam de CRB in samenwerking met de Vlerick school een reeks studies waarbij het concurrentievermogen van een aantal Belgische sectoren werd geanalyseerd. De sectoren werden geselecteerd op basis van hun belang voor de Belgische economie; hun representatie binnen een bijzondere raadgevende commissie van de CRB en hun representativiteit voor de uiteenlopende segmenten van de Belgische economie (diensten en industrie; lokaal en geïnternationaliseerd...). Dit moet het mogelijk maken om de activiteiten van de CRB, zoals de opstelling van het technisch verslag van het secretariaat over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling, beter te kaderen binnen de concurrentiële dynamiek waarin sectorale en macro-economische ontwikkelingen plaatsvinden. Voor de ondernemingen uit de bestudeerde sectoren, de beleidsmakers en voor andere betrokken actoren reiken de studies een aantal pistes aan die hen kunnen helpen bij het realiseren van hun doelstellingen. In vorige edities van de nieuwsbrief kwamen reeds de studies over het concurrentievermogen van de textielsector, de distributiesector en de voedingssector aan bod. In vorige edities van de nieuwsbrief kwamen reeds de studies over het concurrentievermogen van de textielsector, de distributiesector en de voedingssector aan bod.

Hieronder worden de belangrijkste conclusies van de studie over het concurrentievermogen van de chemische industrie, life sciences en rubber- en kunststofverwerkende nijverheid weergegeven¹. De problematiek van de loonkost valt buiten de scope van deze studie. De loonkost is echter een belangrijk element van competitiviteit en blijft eveneens een centraal aandachtspunt voor de chemische industrie, life sciences en rubber- en kunststofverwerkende industrie.

ENKELE CIJFERS

Een analyse van de cijfers toont duidelijk het belang van de sector in de totale verwerkende nijverheid. Samen vertegenwoordigen de chemische industrie inclusief life sciences (NACE 24) en de rubber- en kunststofverwerkende nijverheid (NACE 25) in 2007 23,2% van de toegevoegde waarde en 17,6% van de uurtewerkstelling. Dit is hoog in vergelijking met de EU15 waar deze sectoren 15,2% en 10,1% vertegenwoordigen in respectievelijk de toegevoegde waarde en de uurtewerkstelling van de verwerkende nijverheid.

Ook wanneer we de evolutie van de sector bekijken tussen 1995 en 2007 zijn de resultaten positief in vergelijking met de EU15. De groei van de toegevoegde waarde was hoger dan in de EU15 en ook de tewerkstelling evolueerde positiever. In NACE 24 daalde de tewerkstelling over de periode 1995-2007, maar minder dan in de EU15. De sector NACE 25 slaagde erin zijn tewerkstelling te verhogen in België, in tegenstelling tot de EU15.

De toegevoegde waarde en de tewerkstelling bepalen samen de productiviteit van de sector. Dit is een belangrijke factor aangezien deze de capaciteit van een onderneming bepaalt om voldoende hoge lonen uit te betalen teneinde geschikte werknemers aan te trekken en om zijn producten aan competitieve

1 Deze studie is te vinden op de site van de CRB <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc11-64.pdf>

STRUCTUREEL CONCURRENTIEVERMOGEN

De chemische industrie

prijzen af te zetten. Daarnaast is de bijdrage die elke sector levert aan de gemiddelde productiviteit van de economie bepalend voor het nationaal inkomen en voor het realiseren van eventuele andere doeleinden (werkgelegenheidscreatie; duurzame ontwikkeling; armoedebestrijding;...).

Opvallend is dat in België de productiviteit van de chemische sector inclusief life sciences (NACE 24) tussen 1997 en 2007 minder snel stijgt dan in de buurlanden. Het productiviteitsniveau was in 1997 wel hoger dan in Duitsland, vergelijkbaar met dat van Frankrijk, maar een stuk minder hoog dan in Nederland. De rubber- en kunststofverwerkende nijverheid (NACE 25) vertoont zowel een hoog niveau van productiviteit als een sterke groei.

Verschillen in algemene prestaties tussen landen kunnen natuurlijk te maken hebben met een verschillende samenstelling van de sectoren. In België vertegenwoordigden de farmaceutische industrie en de basischemie in 2007 samen 68% van de toegevoegde waarde van NACE 24 en NACE 25. Deze twee sectoren worden gevolgd door de kunststofverwerkende nijverheid met een aandeel van 15% in de toegevoegde waarde. De rest van de subsectoren is relatief klein. Een vergelijking van deze structuur met de structuur van de drie buurlanden toont dat zowel het aandeel van de farma als van de basischemie groter is dan in de referentiegroep (in 2007 betrof het respectievelijk 34,9% versus 24,5% en 32,9% versus 25,6%). Het aandeel van de andere subsectoren is kleiner dan in de referentiegroep.

In de studie worden vier subsectoren meer in detail bekeken. Het betreft:

- de basischemie; zoals hierboven reeds vermeld is België duidelijk gespecialiseerd in deze subsector. Deze subsector presteert in vergelijking met het gemiddelde van de sector over de periode 1995-2007 iets zwakker op het vlak van evolutie van toegevoegde waarde en tewerkstelling. Ten opzichte van de drie buurlanden doet deze sector het wel beter. Over de periode 1999-2007 steeg de toegevoegde waarde sneller en daalde de tewerkstelling minder snel.
- de farmaceutische industrie; ook in deze sector is België duidelijk gespecialiseerd. Deze sector kende over de periode 1995-2007 een heel sterke stijging, zowel van de toegevoegde waarde als van de tewerkstelling. Deze stijgingen waren ook sterker dan gemiddeld in de drie buurlanden.
- de kunststofverwerkende industrie; dit is de derde grootste subsector, na de farma en de basischemie. Opvallend is dat ook deze sector er niet alleen in slaagt om te groeien in toegevoegde waarde, maar ook in tewerkstelling.
- de vervaardiging van synthetische en kunstmatige vezels; dit is een heel kleine sector in België, die over de periode 1997-2007 ook aandeel verloor in het totaal van NACE 24 en NACE 25 (van 2,2% naar 0,6%). Het verlies aan tewerkstelling en toegevoegde waarde was over de periode 1999-2007 ook hoger dan in de buurlanden.

In de studie wordt getracht om de prestatie van bovengenoemde subsectoren te verklaren en op basis hiervan een aantal uitdagingen te formuleren, zowel voor de sector als voor het beleid. In eerste instantie wordt echter gekeken naar de omgeving waarin de subsectoren opereren.

VERANDERENDE OMGEVING

De jongste jaren veranderde de omgeving waarin chemische bedrijven opereerden aanzienlijk. Zo wordt de sector geconfronteerd met een aantal belangrijke uitdagingen, die weliswaar ook opportuniteiten met zich meebrengen.

Drie belangrijke uitdagingen zijn:

- De toegenomen concurrentie

De chemische sector wordt geconfronteerd met een toegenomen concurrentie uit Azië en het Midden-Oosten. Heel wat van deze landen moedigen actief hun chemische industrie (voorlopig nog vooral commodities) aan om hun kostenvoordeel, hun nabijheid tot grondstoffen en de nabijheid tot groeimarkten te exploiteren. De nieuwe fabrieken die er gebouwd worden zijn gemiddeld ook groter dan de Europese fabrieken, wat de mogelijkheid biedt om schaalvoordelen te realiseren.

Ook de life sciences worden geconfronteerd met een toenemende concurrentie. Het vervallen van octrooien betekent dat generische geneesmiddelen kunnen ontwikkeld worden ter vervanging van de traditionele medicijnen. Gecombineerd met een toenemende druk op de overheidsbudgetten zorgt dit voor overcapaciteit in de productie van innovatieve geneesmiddelen.

- Stijgende energieprijzen

De chemische sector (en zeker de basischemie) is omwille van energie-intensieve industriële processen een grote verbruiker van fossiele grondstoffen. Deze worden niet enkel gebruikt als energiebron maar ook als grondstof. De hoge volatiliteit van de prijs van fossiele brandstoffen en de verwachte prijsstijgingen voor de toekomst, zetten deze sector dan ook onder druk. Op dit vlak hebben Europese producenten een duidelijk kostennadeel ten opzichte van producenten uit het Midden-Oosten die toegang hebben tot goedkopere grondstoffen.

- Toenemende aandacht voor milieu en gezondheid

Ook de toegenomen aandacht voor milieu en gezondheid verandert de setting waarin de chemische sector opereert. Dit gaat gepaard met normen en regulering die meestal een belangrijke kost vertegenwoordigen voor de onderneming. In de mate dat deze normen globale trends weerspiegelen en bedrijven vrij laten over de manier waarop ze aan deze norm voldoen, kunnen ze echter ook de industrie versterken.

DRIJVENDE KRACHTEN ACHTER PRESTATIE SECTOR

In het tweede deel van de studie wordt getracht om te verklaren hoe bedrijven reageren op de gewijzigde externe omstandigheden. Dit gebeurt op basis van het micro-economische model dat Michael E. Porter in zijn boek "The competitive advantage of nations" hanteerde om het concurrentievermogen van industrieën te verklaren. Porter onderscheidt vier concurrentiefactoren die gezamenlijk de competitiviteit van een bedrijf bepalen: de toegang tot productiefactoren; de vraag; de relatie met toeleverende en aanverwante industrieën; en de strategie, rivaliteit en structuur van de onderneming. Deze factoren en vooral ook de interactie ertussen vormen de basis voor haar competitiviteit. Een aantal belangrijke vaststellingen worden hieronder weergegeven.

STRUCTUREEL CONCURRENTIEVERMOGEN

De chemische industrie

Een heel belangrijke productiefactor voor de (basis)chemie zijn grondstoffen. In de Europese petrochemie zijn de productiefaciliteiten voornamelijk gebaseerd op nafta, in tegenstelling tot het Midden Oosten dat vooral produceert op basis van ethaan dat daar (toch voorlopig nog) goedkoop beschikbaar is. Ondanks dit kostenvoordeel van het Midden-Oosten houdt de Belgische basischemie over de beschouwde periode toch relatief goed stand. Een belangrijke verklaring hiervoor is de aanwezigheid van de cluster rond Antwerpen die in belangrijke mate bijdraagt tot een efficiënte aanbodketen. Via de haven en de centrale ligging van de haven in het pijpleidingennetwerk kunnen gemakkelijk grondstoffen aangevoerd worden. De Antwerpse cluster is bovendien sterk geïntegreerd met een aantal andere belangrijke clusters: Rotterdam en de clusters in het Rijn en Ruhr-gebied. In en over de cluster(s) is er een keten van raffinageactiviteit die inputs levert aan de basischemie die op zijn beurt inputs levert aan andere chemische sectoren. Door de nabijheid van inputs kan er bespaard worden op transportkosten.

Een andere productiefactor, die in belang toeneemt, is kennis. Opvallend is dat bedrijven uit de chemische industrie (inclusief life sciences) en de rubber- en kunststofverwerkende industrie voor innovatie meer dan gemiddeld in de industrie samenwerken met universiteiten en kennisinstellingen. De sterke specialisatie van Belgische kennisinstellingen op het vlak van biotechnologie is op dit vlak een troef. Hetzelfde geldt voor het hoge opleidingsniveau van de bevolking. Daartegenover staat wel een relatief laag aandeel van de studenten dat kiest voor wetenschappelijke en technologische richtingen. Het is dan ook belangrijk om erover te waken dat dit laatste geen knelpunt wordt voor innovatie.

Een tweede belangrijke determinant voor het concurrentievermogen van bedrijven volgens Porter is de aanwezigheid van een voldoende grote en veeleisende vraag. De vraag naar chemische producten komt voornamelijk uit andere industriële sectoren. De delocalisatie van bepaalde arbeidsintensieve industrieën naar landen met lagere lonen, zorgt dan ook voor een verschuiving van de vraag naar chemische producten. Een voorbeeld hiervan is de delocalisatie van textielbedrijven die gezorgd heeft voor een sterke inkrimping van de subsector vervaardiging van kunstmatige en synthetische vezels in West-Europa. Daartegenover staat wel dat de EU nog altijd een groot aandeel heeft in de wereldvraag naar chemische producten. Bovendien bieden nieuwe uitdagingen op het vlak van energie, voedselvoorziening, klimaatverandering... nieuwe afzetmogelijkheden voor de chemische industrie, life sciences en kunststofverwerkende industrie.

Volgens Porter is ook de aanwezigheid van toeleverende en aanverwante industrieën bepalend voor het concurrentievermogen van de bedrijven. Het belang van de nabijheid van toeleveranciers in de cluster rond Antwerpen en de naburige clusters is inderdaad cruciaal. Zoals hierboven reeds vermeld vermindert de cluster immers de transportkosten en draagt hij in het algemeen bij tot een efficiënte aanbodketen. Er bestaan bijvoorbeeld systemen van energierecuperatie uit afval of energieoverschotten van (andere) bedrijven. Vervolgens zijn in de cluster ook allerhande derde partijen aanwezig die investeren in opslag, transport, algemene diensten, afvalbehandeling, het ter beschikking stellen van heel wat nutsvoorziening,... waar de chemiebedrijven uit de cluster van profiteren.

Ten slotte zal ook de strategie van de onderneming bepalend zijn voor haar concurrentievermogen. Zo zien we dat de meest succesvolle chemiebedrijven proberen in te spelen op de sterk groeiende vraag in het oosten door in toenemende mate ook in deze groeiregio's actief te zijn (investeringen, samenwerkingsverbanden,...). Daarnaast zorgt de toenemende concurrentie uit het Midden-Oosten voor een zoektocht naar kostenbesparingen. Dit gebeurt onder andere door schaalvergroting. Op die manier proberen bedrijven hun vaste kosten te verdelen over een hogere hoeveelheid productie, maar ook om risico's voor onderzoek te delen en kennis te bundelen. Tegelijkertijd zien we dat bedrijven hun efficiëntie proberen te verhogen door te focussen op hun kerncompetenties. In de chemiesector is duidelijk een trend tot outsourcing, die zich wellicht in de toekomst nog zal verder zetten. Op die manier

STRUCTUREEL CONCURRENTIEVERMOGEN

De chemische industrie

kunnen vaste kosten verminderd worden en werkkapitaal vrijgemaakt worden, wat fondsen vrijmaakt om te investeren.

Het zoeken naar kostenbesparingen volstaat echter niet om het concurrentievermogen van de sector te vrijwaren. Cruciaal voor de overlevingskracht van de sector is innovatie. Een opvallende trend is dat hierbij in toenemende mate wordt samengewerkt met afnemers om een product en eventueel bijhorende dienst te leveren aangepast aan de wensen van deze laatste. De cluster, die zorgt voor de nabijheid van klanten, maakt dit gemakkelijker. Voor innovatie wordt ook in belangrijke mate samengewerkt met kennisinstellingen (bijvoorbeeld, universiteiten en onderzoekscentra). Dit geldt zeker voor de farmaceutische industrie waarvoor de aanwezigheid van kennis zelfs een van de belangrijkste locatiefactoren is voor de onderzoeksafdeling. Naast kennisinstellingen worden ook andere partijen in toenemende mate ingeschakeld. Een voorbeeld is logistiek die meer en meer verandert van een functionele noodzaak naar een bron van strategische marketing (bv. om nieuwe markten en landen te veroveren).

STRATEGISCHE UITDAGINGEN

De opkomst van het Midden-Oosten en van Azië als producenten van chemische producten zorgt voor overcapaciteit in de Europese chemische industrie. Er wordt dan ook verwacht dat binnen Europa verder zal generationaliseerd worden en dat minder productieve vestigingen zullen inkrimpen of verdwijnen.

De productiviteit van de Belgische chemische industrie, life sciences en de rubber- en kunststofverwerkende nijverheid is relatief hoog. NACE 25 wordt bovendien gekenmerkt door een hoge productiviteitsgroei. Verontrustend is wel de relatief lage groei van de productiviteit in NACE 24. Gegeven de hoge kapitaalintensiteit van deze sector is het potentieel van verdere efficiëntieverbeteringen van het productieproces wellicht beperkt. Het is dan ook belangrijk dat gezocht wordt naar andere vormen van innovatie om de productiviteit op te drijven. Concreet zal een upgrading van de producten nodig zijn, weg van zuivere commodities naar producten met een hogere toegevoegde waarde. Maar ook het zoeken naar verdere verbeteringen in de aanbodketen is een mogelijke piste.

De overheid heeft hier zeker een rol te spelen. Een aantal aandachtspunten zijn de volgende. De overheid moet voorzien in een aantrekkelijk kader voor innovatie. Gegeven het belang van open innovatie is bijvoorbeeld de aanwezigheid van kwalitatief hoogstaand onderzoek met een voldoende kritische massa onontbeerlijk. Verder is het belangrijk dat de overheid de cluster zo goed mogelijk ondersteunt, bijvoorbeeld door het onderhouden en uitbreiden van infrastructuur of door het stimuleren van synergieën tussen aanwezige bedrijven. De analyse toont ook duidelijk het belang van internationalisatie. De opkomst van het Midden-Oosten en Azië als chemieproducenten vereist dat de bedrijven zich voldoende inschrijven in een globaal netwerk. Zeker KMO's moeten hierbij voldoende ondersteuning krijgen. Ten slotte wijst de studie ook op een toenemende overcapaciteit van chemische productie binnen Europa, met als gevolg dat minder efficiënte locaties zullen verdwijnen. Dit geldt des te meer voor de producenten van commodities. België heeft het voordeel van een sterke cluster, maar dit neemt niet weg dat het ook belangrijk is dat de productiekosten in België in lijn liggen met deze van andere Europese landen. Gegeven het belangrijke aandeel van energie in de productiekost van de chemische producten verdient het energiebeleid daarom de nodige aandacht. In het algemeen moet de overheid zorgen voor een consistent beleid waarvan alle onderdelen op elkaar zijn afgestemd en dat ook stabiel is doorheen de tijd. Opdat bedrijven hun gedrag zouden aanpassen aan het beleid moeten ze er ook kunnen op rekenen dat het beleid voor een langere periode ongewijzigd blijft.

NIEUWS

Centrale Raad voor het Bedrijfsleven

CEL OPVOLGING EUROPESE ACTUALITEIT

Op 17 januari heeft de heer Eric Van den Abeele van de permanente vertegenwoordiging van België bij de EU de resultaten van het Belgische Voorzitterschap van de Europese Unie op het vlak van de interne markt en het concurrentievermogen toegelicht.

DIENSTENRICHTLIJN

Op dinsdag 18 januari heeft de heer J.-M. Van de Sande, voorzitter van de subcommissie IEC/Interne markt van de fod Economie, een stand van zaken gegeven m.b.t. de omzetting van de dienstenrichtlijn in Belgisch recht, de maatregelen die nog hangende zijn en de wederzijdse evaluatie waarin art. 39 van de richtlijn voorziet.

MILIEUBELEID

Op 17 januari 2011 overhandigde de heer Paul Magonette, minister van Klimaat en Energie, de heer Robert Tollet, voorzitter van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, ter kennisgeving een ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 december 2004 houdende vaststelling van productnormen voor inwendige verbrandingsmotoren in niet voor de weg bestemde mobiele machines. Het genoemde ontwerpbesluit beoogt de omzetting in Belgisch recht van de Richtlijn 2010/26/EU van de Commissie van 31 maart 2010 tot wijziging van Richtlijn 9768/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake maatregelen tegen de uitstoot van verontreinigende gassen en deeltjes door inwendige verbrandingsmotoren die worden gemonteerd in niet voor de weg bestemde mobiele machines.

TREINKAARTEN

Op 4 november 2010 heeft de heer Robert Tollet, voorzitter van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, van de directie "Beleidsontwikkeling en ondersteuning voor duurzame mobiliteit en het spoor" van de fod Mobiliteit en Vervoer een adviesvraag ontvangen over de prijs van de treinkaarten vanaf 1 februari 2011.

Tijdens haar vergadering van 17 januari 2011 heeft de gemengde subcommissie Treinkaarten een onderzoek gewijd aan het ontwerpadvies over de prijs van de treinkaarten vanaf 1 februari 2011 dat het secretariaat heeft opgesteld in het licht van de opmerkingen die geformuleerd werden tijdens de vergaderingen van 30 september, 29 oktober en 13 december 2010.

ENERGIE

Op 16 december 2010 heeft de heer Paul Magonette, minister van Klimaat en Energie, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven gevraagd advies uit te brengen m.b.t. het ontwerp van prospectieve studie over de zekerheid van aardgasbevoorrading tot 2020 en het verslag over de gevolgen voor het milieu.

Op 27 januari 2011 vond ter voorbereiding van dat advies een gemengde CRB/FRDO-informatievergadering plaats met op de agenda een uiteenzetting over de bovengenoemde documenten door vertegenwoordigers van het DG Energie van de fod Economie, het Federaal Planbureau en Arcadis.

BOUWBEDRIJF

Op de vergadering van maandag 17 januari 2011 kwam de heer Lohest van de Nationale Bank de evolutie van de conjunctuur in het algemeen en de bouwsector in het bijzonder toelichten. Tijdens diezelfde vergadering werd ook het conjunctuurrapport van de CRB voorgesteld.

CHEMIE

Op 14 januari heeft het secretariaat van de CRB de studie over het concurrentievermogen van de chemische industrie, die werd uitgevoerd in samenwerking met professor Sleuwaegen van de Vlerick School, voorgesteld aan Essenscia, de Belgische federatie van de chemische industrie, kunststoffen en life sciences.

VOEDING

De bijzondere raadgevende commissie Voeding is samengekomen op dinsdag 22 december 2010. Tijdens die vergadering hebben de heren Bart Van den Cruyce en Luc Avonds van het Federaal Planbureau hun studie met als titel "Een economische analyse van de productie en distributie van alcoholische dranken in België" voorgesteld.

Deze studie werd gerealiseerd op verzoek van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en op voorstel van de Federatie van Belgische Brouwers, die een working paper die het Planbureau in 2003 over hetzelfde thema had opgesteld, geactualiseerd wilde zien.

De studie, die beschikbaar is op de site van het Planbureau, schetst de ontwikkeling van de productie, de binnenlandse vraag naar en de in- en uitvoer van alcoholische dranken in de periode 1995-2009. Ook de toegevoegde waarde, de investeringen, de werkgelegenheid en de loonkosten per hoofd in de bedrijfstak worden geanalyseerd. Deze resultaten worden aangevuld met gegevens over de kenmerken van de werkgelegenheid in de brouwerijen.

NIEUWS

Europees Economisch en Sociaal Comité

Tijdens zijn plenaire zittingen van 8 en 9 december 2010 heeft het EESC o.m. de volgende adviezen uitgebracht, waarvan we hieronder de samenvatting weergeven.

VEILIGSTELLING VAN DE BEVOORADING IN DE LANDBOUW- EN LEVENSMIDDELENSECTOR¹

Het veiligstellen van de voedselvoorziening zou een van de fundamentele doelstellingen van het EU-landbouwbeleid moeten blijven. Gezien de uitdagingen en onzekerheden in verband met de wereldwijde voedselvoorziening zal het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) na 2013 moeten blijven zorgen voor de veiligstelling van de bevoorrading in de landbouw- en levensmiddelensector.

Een duurzame landbouwproductie en goed werkende landbouwmarkten vormen de basis voor de veiligstelling van de voedselvoorziening in de EU. Het toekomstige GLB moet worden uitgerust met krachtige beheerssystemen om de werking van de landbouwmarkten en de prijsstabiliteit te waarborgen.

De EU heeft een krachtig GLB nodig om het hoofd te kunnen bieden aan de toekomstige uitdagingen en om de bevoorrading in de landbouw- en levensmiddelensector in alle lidstaten veilig te stellen. Het GLB moet ook in de toekomst tot de topprioriteiten van de EU blijven behoren. Hiervoor moeten voldoende middelen worden uitgetrokken.

Een duurzame, lokale voedselproductie is de sleutel tot wereldwijde voedselzekerheid. In de hele EU zou een gediversifieerde landbouwproductie in stand gehouden en gepromoot moeten worden. Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar afgelegen regio's en gebieden met specifieke handicaps.

De EU moet meer ijveren voor een systematische planning van de veiligstelling van de bevoorrading, om de levensvatbaarheid van de landbouwproductie en de levensmiddelensector in zijn geheel te waarborgen, zelfs in tijden van crisis en noodsituaties. Voor de praktische maatregelen (voorraden, landbouwinfrastructuur, opleiding, enz.) zouden echter de lidstaten verantwoordelijk moeten blijven. Vooralsnog hoeft er voor de veiligstelling van de bevoorrading in de landbouw- en levensmiddelensector geen nieuwe EU-wetgeving te worden vastgesteld.

BEPERKINGEN OP DE TEELT VAN GGO'S IN DE LIDSTATEN²

Het EESC erkent dat een groot deel van de Europese bevolking zich zorgen maakt over de ontwikkeling van genetisch gemodificeerde organismen in de Europese landbouw. Het juicht dan ook toe dat de Europese Commissie voornemens is om dit gevoelige thema van de vrijheid van lidstaten om te besluiten tot de teelt van ggo's, aan te pakken.

¹ initiatiefadvies – CESE 1622/2010

² COM(2010) 375 final – 2010/0208 COD – CESE 1623/2010

Het EESC is echter van mening dat het ingediende voorstel, dat vooral gebaseerd is op ethische en morele criteria, meer voor onzekerheid dan voor zekerheid zal zorgen en er in de praktijk toe zou kunnen leiden dat lidstaten en regio's allerlei verschillende maatregelen uitvaardigen. Dit kan invloed hebben op de werking van de interne markt, de rechtszekerheid voor de marktdeelnemers en de geloofwaardigheid van het systeem.

Het voorliggende voorstel dient volgens het Comité aanzienlijk verbeterd en geconcretiseerd te worden, vooral met het oog op de rechtszekerheid voor de betrokken partijen. Deze rechtszekerheid kan worden gegarandeerd door in het secundaire EU-recht een concrete en werkbare wettelijke basis te leggen, met specifieke uitgangspunten, voorwaarden en procedures voor nationale maatregelen.

Meer in het algemeen dringt het EESC aan op meer duidelijkheid over de rechtsgrond van het voorstel en over de vraag in hoeverre eventuele nationale verboden krachtens artikel 26 ter te rijmen vallen met de handelswetgeving van de EU en de WTO en met andere internationale wettelijke verplichtingen.

Nationale restricties m.b.t. de teelt van ggo's hangen nauw samen met co-existentie, aansprakelijkheid voor ggo-schade en ongewilde vermenging. Deze zaken zouden daarom samen of in gelijktijdige wetsvoorstellen moeten worden behandeld als onderdeel van een bredere herziening van de EU-regelgeving voor biotechnologie in de landbouw.

Aangezien onderhavig Commissievoorstel is gepubliceerd vóór de algehele herziening van het huidige rechtskader die momenteel aan de gang is, kan er geen afgerond oordeel worden gegeven over het voorstel.

ENERGIESTRATEGIE VOOR DE PERIODE 2011-2020³

Volgens het EESC is tegen 2050 een aanpassing van de energievoorziening en het energieverbruik in de wereld geboden. Europa en de Europese Unie bevinden zich thans op een kritiek punt in deze ontwikkeling. Zij hebben goede redenen om de verandering aan te zwengelen omdat zij in hoge mate afhankelijk zijn van invoer van olie en gas uit derde landen en kwetsbaar zijn gezien de risico's die deze voorzieningen kunnen lopen. Voorts staan zij mee aan de wieg van het groeiende bewustzijn bij publiek en politici van de dreiging die de klimaatverandering kan vormen, en hebben zij het voortouw genomen bij de ontwikkeling van de alternatieve energiebronnen die nodig zullen zijn, alsook van maatregelen om de energie-efficiëntie in sommige sleutelsectoren te verhogen. Het is voor Europa van cruciaal belang om een nieuwe dynamiek met het oog op de hervorming van de energiesector tot stand te brengen. De nieuwe EU-energiestrategie kan en moet hiervoor het kader scheppen.

De nieuwe Energiestrategie voor Europa 2011-2020 moet ten minste op drie pijlers rusten: continuïteit van voorziening, koolstofarme economie en concurrentievermogen op energiegebied. Het Comité steunt de inspanningen om de omschakeling op een koolstofarme economie op gang te brengen en de bevoorradingszekerheid te verbeteren, maar betreurt dat in het document van mei 2010 "Naar een nieuwe energiestrategie voor Europa 2011-2020" waarin de Commissie een stand van zaken opmaakt, veel te weinig aandacht is besteed aan het concurrentievermogen in de energiesector. De overstap op een koolstofarme economie zal het internationale concurrentievermogen van Europa op de middellange termijn ongetwijfeld aanzwengelen. Op de korte termijn echter is het gevaar op een koolstof- en banenlek ten gevolge van de cumulatieve kosten van alle energiemaatregelen reëel, tenzij zonder uitstel passende maatregelen worden genomen.

Volgens het EESC kunnen de sleutelementen van de strategie als volgt worden samengevat:

- streven naar de juiste economische signalen
- zorgen voor de juiste technologieën
- verzekeren van financiering
- zorgen voor de juiste (publieke en particuliere) instellingen en structuren
- zorgen voor de nodige steun bij consumenten en publiek
- zorgen voor een Europees bondgenootschap en partnerschappen voor de omschakeling, en vaststelling van een algemeen akkoord over de doelstellingen, het tempo van vooruitgang en de specifieke streefdoelen die binnen vastgestelde termijnen moeten worden gehaald.

EEN DIGITALE AGENDA VOOR EUROPA⁴

Het EESC is ingenomen met de mededeling van de Europese Commissie over een digitale agenda voor Europa en kan zich vinden in het op zeven pijlers gebaseerde actieplan dat in de mededeling wordt beschreven. Het gaat ervan uit dat alle onderdelen van de digitale agenda mettertijd op adequate wijze worden uitgewerkt en kijkt ernaar uit om effectief te worden geraadpleegd over ieder deelaspect ervan.

Het EESC wijst met name op de obstakels die de ontwikkeling van een sterke digitale economie in Europa in de weg staan, waaronder met name de versnippering op commercieel, cultureel en juridisch gebied, alsmede de nog altijd tekortschietende investeringen in netwerken, ICT-onderwijs en onderzoek & innovatie. Het is tevens van mening dat een evenwichtig regelgevingskader nodig is om de belangen van het grootste deel van de burgers op dit gebied te dienen en het roept de lidstaten daarom op de richtlijnen en aanbevelingen in het kader van de digitale agenda met spoed te implementeren. Ook overall beschikbare hogesnelheidsconnectiviteit moet volgens het EESC onder de universele dienstverlening vallen en er moet hiervan snel werk worden gemaakt. Het Comité stelt vast dat de complexiteit, slechte toegankelijkheid en geringe gebruiksvriendelijkheid van veel op ICT gebaseerde producten en diensten er de oorzaak van zijn dat veel mensen, met name ouderen en gehandicapten, nog altijd niet online actief zijn. De EU moet zich dan ook concentreren op de vraag hoe ICT-producten en -diensten kunnen worden verbeterd om te beantwoorden aan de behoeften van gehandicapten en een vergrijzende bevolking. Ook moet meer geld worden uitgetrokken voor de verbetering van de ICT-vaardigheden van de burgers en voor bewustmakingsprogramma's voor zowel burgers als kleine en middelgrote ondernemingen. Het Comité zou ook graag zien dat het gebruik van open standaarden voor ICT-producten en -diensten wordt aangemoedigd en ondersteund, dat het Galileoprogramma expliciet in de digitale agenda wordt opgenomen, dat snel wordt overgeschakeld op een meer marktgericht spectrummanagement, dat vaart wordt gezet achter de ontwikkeling en beschikbaarheid van nuttige online-inhoud en -diensten, dat een EU-keurmerk voor webwinkels wordt ingevoerd en dat speciale aandacht wordt geschonken aan e-handel waarbij kinderen betrokken zijn.

Ten slotte is het EESC zeer te spreken over de bepalingen inzake governance en beheer die in de mededeling zijn geformuleerd. Het verwacht evenwel dat de Commissie een gedetailleerd document zal opstellen om te bewerkstelligen dat de digitale agenda ten uitvoer wordt gelegd en daarbij maximaal gebruik zal maken van ICT-instrumenten voor governance. In deze context zou het EESC een vaste studiegroep in het leven kunnen roepen om de uiterst belangrijke ontwikkeling en uitvoering van de digitale agenda constant te kunnen volgen.

OTC-DERIVATEN⁵

Het EESC is ingenomen met het voorstel voor een verordening betreffende otc-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters.

Het EESC gaat akkoord met de instelling van ctp's en met het aan banden leggen van short selling. Dat transacties transparant moeten worden gemaakt, dat actoren en ctp's hun verantwoordelijkheid niet uit de weg mogen gaan en dat buitensporige speculatie moet worden voorkomen, behoeft geen betoog. De Commissie werkt daaraan en doet dat doeltreffend met maatregelen om - in ieder geval voor een deel - de regelgevingsleemte aan te vullen die mede-oorzaak was van de financiële crisis.

Toch moeten sommige risico's niet worden onderschat, bijvoorbeeld als gevolg van een te grote nadruk op de winsten die ctp's op de korte termijn op cds-markten kunnen maken. Een andere niet te verwaarlozen factor is dat ctp's met elkaar concurreren als het gaat om clearing en de fragmentatie van het hele proces. Andere niet te onderschatten risico's zijn dat het scala aan beschikbare instrumenten wordt ingeperkt en dat financiële transacties duurder worden.

Het EESC adviseert de EU-instellingen om

- de verordening betreffende otc-derivatenmarkten zo snel mogelijk goed te keuren, omdat daarmee het vertrouwen in de markten wordt hersteld en er dan weer rust op de markten komt. Ook biedt die verordening bescherming aan spaarders;
- de nieuwe regelgeving inzake derivaten aan te vullen, zoals de Commissie heeft aangegeven;
- meer vaart te zetten achter de voltooiing van het hele institutionele en regelgevingsbestel m.b.t. de hervorming van de regulering van de financiële markten.

RATINGBUREAUS⁶

Dat de tekortschietende regulering van en het gebrekkige toezicht op de internationale financiën tot de onderliggende oorzaken van de recente crisis behoren, is algemeen bekend. Door de crisis is ook een schrijnende tegenstrijdigheid aan het licht gekomen: financiële instellingen en banken opereren wereldwijd, maar moeten zich als rechtspersoon onder nationaal recht aan regelgeving houden.

De EU heeft de problematiek van de regelgeving voor ratingbureaus doortastend aangepakt, o.m. door dit voorstel in te dienen, waardoor de aanzet is gegeven tot vergelijkbare reacties elders in de wereld. Het EESC hoopt dat hiermee consequent en onafgebroken wordt doorgegaan.

De kloof tussen de mate waarin de financiële markt inmiddels is geïntegreerd en de mate waarin de markt in de hand wordt gehouden (een "marktbeveiliging" waarvoor nog steeds alleen de lidstaten verantwoordelijk zijn), moet op korte termijn worden overbrugd.

Het EESC betreurt de achterstand waarmee de verordening van 2009 wordt ingevoerd, ook al beseft het hoe complex deze materie is.

5 COM(2010) 484 final – 2010/0250 (COD) – CESE 1617/2010

6 COM(2010) 289 final – 2010/0160 (COD) – CESE 1615/2010

Een ander aandachtspunt voor het EESC zijn de specifieke kenmerken van overheidsschulden en vooral ook de uitgebleven oprichting van een Europees orgaan voor de beoordeling van die schulden. Het EESC wacht met ongeduld op de uitkomst van de lopende openbare raadpleging⁷.

Uiterst belangrijk is dat Europese ratingbureaus die een moedermaatschappij buiten de EU hebben, onder de nieuwe bewakingsregeling worden geplaatst. Voorts moet het vertrouwen van consumenten en beleggers in de financiële markt hersteld worden.

Ratingbureaus kunnen een oordeelkundige uitspraak doen over de overheidsschuld van een land voor zover zij over het benodigde instrumentarium en adequate methoden beschikken en zij zich aan de regels houden die door de daartoe aangewezen autoriteiten zijn vastgesteld. Het EESC acht het een goede zaak dat de beoordelingsvrijheid van de lidstaten bij de wettelijke regulering van de sector, aan banden wordt gelegd, met als doel om de uitwisseling van informatie te vergemakkelijken en de samenhang tussen de diverse wettelijke voorschriften te vergroten. Op die manier wordt voorkomen dat het effect van het Europese toezicht weer teniet wordt gedaan.

Het EESC pleit ervoor om - ook wereldwijd - van het huidige op zelfregulering gebaseerde systeem af te stappen. Er moet worden doorgegaan met de coördinatie van de werkzaamheden van de diverse bevoegde instanties, gekoppeld aan de invoering van algemeen geldende stringente regels en de zekerheid dat die regels worden toegepast.

Het EESC stemt in met het door de Raad voor financiële stabiliteit gedane voorstel om een einde te maken aan de verplichting om effecten

SECRETARIAAT CRB

Een studie- en documentatieopdracht

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, die werd opgericht in 1948, is een raad waar gesprekspartners overleg plegen. Het is de bedoeling de vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers via de raad te betrekken bij de uitwerking van het economisch beleid. De raad is bevoegd voor alle kwesties die van belang zijn voor het bedrijfsleven ; hij heeft alleen een adviserende opdracht. Specifiek voor de raad is dat de verschillende standpunten er aan elkaar worden getoetst en dat zo een dialoog tussen de leden ontstaat.

De raad is dus enerzijds, een trefpunt van ideeën, waar de meningen worden vergeleken en waar het komt tot gemeenschappelijke voorstellen waarin het algemeen belang het haalt op de particuliere belangen en, anderzijds, tevens een schakel van het economisch beleid, die zijn voorstellen samenvat in adviezen ten behoeve van de economische beleidmakers.

Het secretariaat van de raad heeft een dubbele taak ; het is belast met het griffiewerk en het economaat en het brengt de documentatie voor de werkzaamheden van de raad samen. Met de jaren heeft het deze tweede functie sterk ontwikkeld. In uitvoerige studienota's behandelt het niet alleen problemen die aan de raad worden voorgelegd, maar ook onderwerpen waarvan het meent dat ze aandacht van de sociale gesprekspartners en van de politieke beleidmakers moeten krijgen. Voorts publiceert het geregeld algemene informatienota's en allerhande statistische dossiers. Bij dit alles komen de uitstekende relaties die het onderhoudt met de studiediensten van de nationale en internationale instellingen het secretariaat goed te pas.

Voor de Sociaal-Economische Nieuwsbrief draagt het secretariaat in het kader van zijn studie- en documentatieopdracht alleen de verantwoording.

Robert Tollet
Voorzitter

Luc Denayer
Secretaris

Ton Harding
Adjunct-secretaris